

Toespraak door Marjet Versteeg bij de onthulling van Stolpersteine voor de families Caneel-Tobar (Emmastraat 3) en Caneel-Koopman (Nieuwstraat 57) op vrijdag 27 oktober 2023

WE ZULLEN JULLIE NAMEN NOEMEN

Sientje Caneel is vermoord..... 3 dagen voor haar 13^e verjaardag; ze zou nu net zo oud hebben kunnen zijn als mijn moeder van 93. En, toen we 4 jaar geleden haar naam adopteerden, was zij net zo oud als mijn dochter toen was. Om die reden besloten we haar naam te adopteren en haar verjaardag en sterfdag te gedenken. Zo kreeg de Holocaust ook voor mijn dochter een gezicht. Een gewoon Zwols meisje. Met zo'n lieve aansprekende naam.

In dit 'In Memoriam' aan haar gericht herdenken we ook haar broertje Bernard, haar papa en mama, Abraham en Helena Caneel-Tobar, en haar ooms Hartog en Salomon Caneel, haar tantes Regina Caneel-Koopman en Eva Caneel-Bamberg en haar beide neefjes Mozes Caneel.

Lieve Sientje,

Wat waren jouw dromen? Wie zou jij geworden zijn? Welk beroep had je gekozen? Was je moeder geworden? Misschien ook wel oma? Was je misschien ook wel 93 jaar geworden, net zoals mijn moeder?

We gaan straks naar de plek – naar jullie mooie huis, waar jullie pas kort geleden waren komen wonen - waar je 81 jaar geleden op vrijdagavond, sjabbatavond 2 oktober, de vooravond van Simchat Torah, met je rugzakje met wat kleren, een beker en een tandenborstel het huis verliet samen met je moeder en broertje Bernard. Kon je nog iets van jezelf meenemen? Een popje misschien? Of was je daar al net te groot voor geworden? Misschien paste het er ook gewoon niet meer bij in?

Op bevel van de Duitsers: melden voor gezinshereniging in Westerbork.....ja, want papa zou daar dan ook naar toe komen vanuit het werkkamp waar hij tewerkgesteld was.

Zo liepen jullie met de tassen naar de gymzaal van het Ceeleum, gelukkig niet zover te lopen. Hebben jullie de burens nog gedag kunnen zeggen? Zwaaiden ze misschien nog vanachter de gordijnen?

Op die sjabbatavond zaten jullie met meer dan honderd mensen op elkaar gepakt in de gymzaal. Eén troost: jullie gingen papa weer zien in Westerbork.....

Ook jullie tantes en jullie 2 kleine neefjes Mozes waren er; en die leuke oom Meijer, die was er ook bij. En ja, ook een paar meisjes en jongens uit de klas. Maar toch was de sfeer héél erg naar, er was helemaal geen ruimte om te liggen, je moest staan of op harde bankjes zitten, er was geen eten, en er waren veel mensen aan het huilen.

Nou, de dag erna: lopen naar de Veelading, het stationnetje van de Veemarkt en dan per trein naar Westerbork – de eerste trein die over het nieuwe spoor zo het kamp binnenreed: daar was het drúk; zeker 10.000 mensen en kinderen kwamen ook op diezelfde dag aan, je werd bijna verdrukt in de menigte; er waren niet eens genoeg bedden, dus de nieuwkomers moesten op de vloer slapen.....en waar was papa nou.....wat een geluk dat jullie elkaar daar uiteindelijk toch hebben gevonden!

Hoe jullie nog een koude winter in Westerbork doorbrachten weten we niet, wel weten we dat jullie samen als gezin op transport gingen – transport nummer 49 naar Auschwitz - op 9 februari 1943, samen met nóg 1.180 mensen. Drie dagen in een heel koude en donkere stinkende veewagon, het was echt verschrik-ke-lijk.....bij aankomst werden de deuren opengeschoven en wordt er geschreeuwd en door honden geblaft, heel erg eng! En ze rukken papa bij jullie weg, hij wordt in een andere rij gezet – en jullie worden een andere kant op geduwd en je moet heel snel in een vrachtwagen zien te klimmen. Ze duwen en slaan jullie en schreeuwen maar “schnell! Schnell”! en de honden blaffen heel gemeen...., jullie huilen en klampen je aan mama vast.....wat gaat er toch gebeuren...?

Jullie lot is bekend. Vernietigd. Vergast en verast.....uitgewist. Naamloos, zonder graf. Omdat je Joods was.

Je papa sterft uitgeput een kleine maand later op 9 maart.... Je oom Hartog en tante Regina en oom Salomon en tante Eva en je beide neefjes Mozes, allebei pas 5 jaar treft een zelfde lot....in Auschwitz en in Sobibor.

Oom Meijer weet gelukkig als één van de weinigen van alle gedeporteerden te ontsnappen uit Westerbork.....

Lieve Sientje, Bernard, Abraham en Helena Caneel – Tobar, Hartog, Regina en Mozes Caneel-Koopman, Salomon, Eva en Mozes Caneel-Bamberg, zolang jullie namen genoemd worden, leven jullie voort....

En we zullen jullie namen noemen. Ze zijn niet alleen in de Stolpersteine maar ook in onze harten gegrift.